

1. MAI 1981 PÅ YOUNGSTORGET OG LIER

Den første mai er arbeiderbevegelsens internasjonale kampdag. I Norge feirer vi dagen i trygg forvissning om at vi har frihet fra tortur og fengsling, fra sult og nød. Ikke alle har det slik. Ikke flertallet av menneskene - aldri har så mange mennesker levd i sult, nød og undertrykkelse.

2.

Mange mennesker føler frykt, angst og usikkerhet for at storkrigens galskap skal bryte løs. Det ligger et stort ansvar på lederne av de mektigste nasjonene - at de kan vise klokskap og sindighet i en nervøs og ustabil situasjon. Men også de små nasjoner har muligheter til å påvirke. Vi vil ikke hvile i våre anstrengelser for å bidra til avspenning og nedrustning. Den internasjonale utvikling er avgjørende for vår framtid. Derfor må vi sette kreftene inn. Vi må være med på å sikre de mange små framsteg som samlet gir en tryggere og mer rettferdig verden med større likhet mellom menneskene. Vi må skape

en politikk for fred. Dette er en oppgave av første rang i Regjeringens og Arbeiderpartiets internasjonale arbeid.

Oppgaven er å fjerne krigens årsaker: undertrykking og underutvikling. For hovedproblemet er jo at flertallet sulter og lir nød. Vi må satse en økende del av våre krefter, vår skaperkraft og våre penger i kampen mot fattigdommen. Vi er blitt et av verdens rikeste folk. Det stiller store krav. Solidariteten må gå ut over våre grenser.

Men det er også en livsviktig interesse for oss selv å arbeide for en mer rettferdig økonomisk verdensorden.

4.

Det er samtidig aktiv fredspolitik. Vi kan ikke regne med å få leve på en øy av fred og rikdom i en verden der fattigdom gir grobunn for uro og krig.

Veien ut av fattigdommen i vårt eget land gikk gjennom besluttsom organisering, samhold og solidarisk kamp. Det er den samme veien utviklingslandene nå staker ut. Det er vår jobb å støtte dem. Det er ingen grunn til å skjule at arbeidet til nå har gått skuffende langsomt. Det understreker bare behovet for vår innsats. Utviklingslandene vil ha styringen over sine naturressurser og inntektene av dem. I dag tappes milliarder ut av de flernasjonale selskapene. Utviklingslandene vil ha

adgang til å selge sine produkter på våre markeder til stabile og rettferdige priser. De vil ha herredømme over sin handel. De vil ha større overføringer av penger. De vil ha del i den nye teknikken.

Mange av disse kravene vil gripe direkte inn i våre samfunn, i vår hverdag. Kravet om solidaritet rettes til hver enkelt av oss. Svaret burde være enkelt: Nå er det vi som har. Nå er det vi som skal dele. Fremdeles gjelder det Arnulf Øverland sa: "Du må ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv.

Over store deler av verden finner det stadig sted nasjonal og politisk undertrykkelse. Krenkelser av

6.

grunnleggende menneskerettigheter hører til dagens orden i mange land.

Ikke minst gjelder dette Sentral- og Latin-Amerika. Der finnes tallrike tilfeller av vold og tortur, av rettsløse arrestasjoner og fengslinger. Mange forsvinner spurløst.

Utviklingen i El Salvador, med massiv undertrykkelse og vold, gir grunn for dyp bekymring. Men også i andre land på dette kontinent pågår det en utvikling som innebærer brudd på elementære menneskerettigheter.

Kampen for politisk og sosial frigjøring er en vesentlig del av arbeiderbevegelsens eget idegrunnlag. Derfor

støtter arbeiderbevegelsen frigjøringskampen i andre deler av verden. Derfor har vi engasjert oss for å bygge ut det internasjonale vern om menneskerettighetene.

Hortensia Allende står her i dag som et symbol på de krefter som slåss for den politiske og sosiale frigjøring for de undertrykte masser. Vi hyller henne som en aktiv forkjemper for frihet og demokrati, først ved sin manns side og senere utenfor sitt undertrykte lands grenser.

Forholdene ute i verden griper rett inn i vår hverdag - også under fredelige forhold. Industrilandene opplever alvorlig krise - til vinteren kan det bli 30 millioner arbeidsledige. Denne krisen kan ikke lettes av krefter

8.

som lar arbeidsledighet være salderingspost. Vi kan ikke akseptere løsninger som kaster millioner ut i fornedrelse og bitterhet. Vi kan ikke la unge mennesker vokse opp i en så ødeleggende virkelighet. Vi vil skjærme vår ungdom mot dette. Vi vil ikke godta masseledighet som et økonomisk virkemiddel.

Som snart det eneste industriland har vi maktet å holde sysselsettingen oppe. Det har vi tenkt å fortsette med - også etter den 14. september! Under våre regjeringer det siste tiåret er det skapt 250 000 nye arbeidsplasser. Vi har hatt sterk vekst i fellesforbruket. Velferdssamfunnet er befestet. Det private forbruket ligger 30 prosent høyere i realverdi enn for ti år siden. Vi har

fått betydelig bedringer i menneskenes arbeidsmiljø, som gir økt livsstandard for de mange. Vi har fått en sykelønnsordning som gir likestilling mellom arbeidere og funksjonærer. Vi har opplevd et gjennombrudd i ressurs og miljøpolitikken. Vi har gjort avgjørende framskritt i likestilling mellom kvinner og menn. Vi har gjennomført en verdifull og riktig politikk. Vi skal avvise Høyres forsøk på å skape vrengebilder av vår politiske innsats.

Høyre holder seg til det gamle ord om at angrep er det beste forsvar. Det er det lett å forstå. De må også angripe sine egne.

10.

- Thatcher-regjeringen i Storbritannia
- Milton Friedman og hans teorier
- Også økonomisk politikk i USA kan bli for tvilsom også for Høyre.

De sosialdemokratiske ideene som har preget Norge ser menneskene omkring seg - i sin egen hverdag. Det blir dårlige skremmeskudd! Høyre avviser andre regjeringers Høyrepolitikk og omfavner mest mulig av de fremskritt og de reformer som Arbeiderbevegelsen har stått for - og kjempet fram. La oss avsløre denne falske melodien.

Arbeiderbevegelsen kan møte angrepene. Vi kan kiennes ved den politikken vi har ført. Vi er stolte over den.

Vi har klart å holde Norge utenfor den krisen som rammer det meste av den industrialiserte verden. Vi vil føre en slik politikk videre.

Vi setter arbeid for alle som vårt viktigste mål. Vi vil at oljeressursene skal utnytted slik at de kommer nasjonen og folket til gode. De grupper som ikke har sterke organisasjoner skal også få del i framgangen. Vi skal kjempe videre for kvinner og barns rettigheter. I dette arbeidet er ikke Høyre det parti kvinnene bør be om støtte fra. Det så vi klart i abortsaken. Da det lå politisk gevinst i det, var Høyre på linje med Kristelig Folkeparti.

12.

Nå er kampen over. Nå er er kvinnen sikret rett til å avgjøre. Da legger Høyre prinsippene til side. Når folkemeningen er vunnet for en rettferdig sak, da vil de også være med. Så lenge det var noe å tjene på motstand mot saken, hadde partiet et standpunkt. Nå har folkemeningen snudd, og partiet har ikke noe standpunkt lenger, men overlater valget til den enkelte representant på Stortinget.

Det kan være en ærlig sak å skifte standpunkt. Men når man begrunner et standpunkt med at det er et absolutt prinsipp, blir det vanskeligere. Prinsipper og absolutter burde jo ha en varighet på mer enn en stortingsperiode. Vi kan lære noe viktig av dette. Det koster nesten

alltid noe å kjempe gjennom nye reformer. Det vil som regel være motstand mot dem. Andre får kjempe fram reformene. Høyre kommer senere, motvillig presset fram i riktig retning av realitetene.

De som ønsker forbedringer i det norske samfunnet, bør ikke kaste bort sin stemme, verken til Høyre eller til andre partier som vil redusere sin politiske rolle til å være støttespillere for Høyre.

Det er ingen tilfeldighet at vi har stilt kravet om arbeid for alle fremst i vårt program og vår praktiske politikk. Vår historiske erfaring forteller oss at dette må være et fundamentalt krav i et solidarisk samfunn.

14.

Vi vet at arbeidsledighet rammer de unge. Vi vet at ledighet gjør det vanskeligere for de eldre og de funksjonshemmede. Når sysselsettingen svikter, kommer utkantene dårligere ut. Arbeid for alle er også likestilling mellom kvinne og mann.

70-åra vil bli stående i historien som den perioden da kvinnene fikk sitt avgjørende gjennombrudd i arbeids- og samfunnslivet. Det er skapt 170 000 nye arbeidsplasser for kvinner. Vi har fått en frammarsj av kvinner i utdanning og i nye yrker. Vi har opplevd kvinnenes gjennombrudd i det politiske livet. Arbeiderpartiet kjempet fram en likestillingslov der de såkalte mellompartiene var enda mer konservative enn Høyre.

I 60- og 70-åra hadde vi 4-5 prosent vekst hvert år. De siste årene er veksten i industrilandene mer enn halvert, mens inflasjon og arbeidsledighet er tredoblet. Mange forventer at arbeidsledigheten i den vestlige verden vil passere 30 millioner kommende vinter. Og det er grunn til å tro at veksten vil bli lav også i åra som kommer.

Dette må føre til store omstillinger i politikken. Den sterke veksten i 60- og 70-åra ga rom for løsning av store samfunnsoppgaver. Nå blir det nesten ingen vekst å fordele. Det som er, må gå til å styrke svake grupper. Vi må kreve moderasjon fra de sterke. Det stiller solidariteten i folket på prøve.

16.

I det tiåret vi nå er inne i, blir det mer nødvendig enn noen gang tidligere i vår generasjon at vi tar dette inn over oss: at vi i praksis viser omsorg for hverandre og ikke opptre slik at vi skader felles interesser.

Dette er hovedlinjen i det Langtidsprogram Regjeringen har lagt fram og i de programmer partiets landsmøte har vedtatt. Vi har presentert et stramt opplegg. Det er ikke tider for overbud! Nå har vi vanskelige tider ute i verden. Dette skaper problemer også for oss.

Regjeringen tar utgangspunkt i den realitet at vi ikke vil få mange nye midler til fordeling. Likevel vil vi

finne plass for utbygging av barnehager gjennom sterkere statlig innsats. Forbedring av barnas kår er et viktig mål i seg selv. Vi vet også at det er en avgjørende forutsetning for at kvinner skal få del i det betalte arbeidslivet.

Den vanlige måten å møte vanskelige tider på, har vært å skyve kvinnene ut av arbeidslivet. Vi er i ferd med å bryte denne "loven". Vi treffer vedtak og tiltak som har den motsatte effekten: å styrke kvinnes stilling. Vi har vedtatt kvotering som et sterkt virkemiddel for å sikre kvinner adgang til utdanning og yrke.

Vi har gitt våre programmer en klar profil: Vi foreslår

18.

Reformer og forbedringer for dem som er vanskeligst stilt.

For å make innsatsen på disse områdene, må vi ha vilje og evne til å vise nøkternhet på andre områder. I vanskelige tider har vi behov for mere fellesskap og ikke for mindre slik Høyre går inn for. Og da tenker jeg ikke bare på de store fellesskapene i stat, fylke og kommune. Ikke alle velferdsproblemer kan løses gjennom velferdsstaten. Vi trenger offentlig pensjon for å sikre de eldre, men deres kontaktproblem må løses lokalt.

Årene som kommer stiller større krav til den enkelte og til vår evne til å treffe beslutninger i fellesskap. Vi

skulle alle ønske at vi forisatt hadde store nye midler å fordele hvert år. I en verden i krise er det bare ikke slik. Vi må slå tilbake forsøkene på å gi Arbeiderpartiet og regjeringen skylden for at verdensøkonomien er i ulage. Vi må vise at det er gjennom fellesskapsløsninger vi kan møte den alvorlige utfordringen. Vi må vise at Arbeiderpartiet ikke bare kan styre i gode tider For det er enda større behov for Arbeiderpartiet, for nøkternhet, solidaritet og samhold i vanskelige tider.

Årets oppgjør har ikke vært av de enkleste. Den løsning de statsansatte har kommet fram til, gir håp om at oppgjøret nå lar seg løse uten konflikt og lønnsnemnd.

20.

Det er nå opp til partene i det private arbeidslivet, Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen, å følge opp den invitt til løsning som er lagt.

Ett viktig mål er ivaretatt: statsoppgjøret har fått en klar lavtlønnsprofil. Hensynet til sysselsettingen er et annet viktig mål - den ramme som er lagt synes å gi oss en rimelig utvikling i konkurranseevnen.

Det er dermed lagt et grunnlag som gir oss muligheter i arbeidet for den fulle sysselsetting.

Jeg startet med å minne om at vi kan feire første mai i et land som på mange måter er privilegert. Det er

naturlig å bruke måldagen til å se både bakover, framover og utover. Løfter vi blikket fra dagsaktuelle spørsmål, er det mange ting vi ser klarere.

For et par generasjoner tilbake var vi selv et fattig folk. Da var det vi som sendte fremmedarbeidere til Nord-Amerika. 860 000 var det som reiste før Martin Tranmæl, Johan Nygaardsvold og Einar Gerhardsen med arbeiderbevegelsen i ryggen vendte historiens gang. De reiste av tvang og nød for å overleve. Dette bør vi tenke på når folk fra fjerne land kommer hit for å søke arbeid.

22.

I de tiår som er gått siden arbeiderbevegelsen tok et hoved ansvar for utviklingen av det norske samfunnet, er dette blitt et av verdens beste samfunn å leve i og å vokse opp i. Vi har grunn til å være stolte over dette. Vi vet at det er arbeid og solidarisk fordeling som har bragt oss hit - Det er også faglig og politisk organisering. Det er en lærdom vi skal ta med oss når vi ser framover.

Fordi vi lever i et av de få virkelig gode samfunn i verden, kan vi i blant undres over at det enda klages så mye i Norge. Mennesker fra alle verdenshjørner ser til oss for å hente inspirasjon og praktisk lærdom.

Hvorfor er vi så smålåtna når andre ser på oss med misunnelse? Lar vi våre motstandere dominere meningsdannelsen og oppdragelsen i samfunnet? Vi har ingen grunn til å miste troen på oss selv, til å miste gløden eller selvtilliten. For vi vet at det er den demokratiske sosialismens ideer som har framtida for seg. Verken Thatchers England eller de statskapitalistiske landene i øst har løsningen på de problemer de moderne samfunn møter.

Vi har skapt et samfunn med jevnere fordelt velstand enn noen andre har klart. Våre veteraner kan fortelle hva det har kostet. Av personlig mot og innsats, av kamp mot egen svakhet og andres styrke. De vet hva det

24.

har krevd av samhold, organisasjon og tro. Troen på det umulige. Et samfunn der ingen sultet, der alle kunne skrive og lese. Der skoler, legehjelp og aldersomsorg var rettigheter for alle.

De utrettet det umulige. Det tok lenger tid enn de utålmodige håpet. Det tok en menneskealder, men det kostet ikke et eneste menneske livet. Vi kan kjennes ved vår historie - det er mer enn de kan gjøre som kjempet mot reformene.

Det er litt over fire måneder igjen til valget. Et valg som skal avgjøre hvilke grunnsyn som skal få prege utviklingen videre fremover i det viktige ti-år vi er inne i.

Utfordringene vi vil møte er store. Det er ikke en større grad av liberalisering og kreftenes frie spill som kan løse de oppgaver vi står foran. Mer enn noensinne vil oppgavene kalle på evne og vilje til å bruke fellesskapet. Det er de sosialdemokratiske idéer som sterkest bærer fellesskapets budskap. Vi skal bygge videre på et grunnlag av solidaritet og felles ansvar. Det skal vi bruke i løsningene av våre egne nasjonale, viktige oppgaver. Det skal vi ta i bruk for å yte den nødvendige støtte til andre land og folk som trenger det.

Norge kan ikke løse verdens problemer. Men vi kan yte vårt bidrag og vise et eksempel på at det er mulig å skape et

26.

samfunn med frihet og menneskeverd for alle. Gjennom en bred mobilisering av fellesskapet og omtanke for våre medmennesker, kan vi nå denne 1. mai-dagens parole:

Arbeid for alle. - Avspenning og fred!